

Ужо ў найстаршую пару гісторыі людзтва съветлья людзі ведалі, што веданьне гісторыі народу мае вялікае значанье. У Рымлян паўсталі настрыкай Historia magistra vitae (Гісторыя вучыцелька жыцьця).

І шмат спосабаў дзеля пазнання гісторыі народу. Найлепшы ў найпраступнейшы з іх — пазнаванье гісторыі пры помачы пісомных дакументаў. Гэта добра ведалі даунейшыя летапісцы, каторыя, каб паслужыць свайму народу, съведама й съистартычна записавалі сучасныя падзеі. Ужо старавечныя Жыды ў Палістынне мелі свае летапісы. Вылі летапісцы і ў Беларусі. З іх мы ў вялікія меры даведумес, што думалі, да чаго імкніўся і што дзеялі нашыя пращчуры. Летапісы пісаліся стагодзьдзямі. Наступныя летапісцы дадаваў із свайго часу да напісанага папярэднім.

Летапісы дапаўняліся дзяйнікамі і ўспамінамі, запісамі асобных людзёў, прыкладамі у нас Дзяньнік Хведара Еўлашэўскага, падсудку ноўгарадзкага (наваградзкага), «Адпісы» Філіона Кіміты-Чарнабыльскага, вайводы смаленскага і іншых.

Апрача таго, дауней мы мелі свае гаспадарства, зване Вялікім Княствам Літоўскім, а ў ім галоўныя ўстановы, як Рада Вялікага Княства, Сойм Вялікага Княства, канцылярыя Вялікага Князя, міністэрствы (зваліліся яны тады начай), ад іх і ад мясцовых урадаў засталіся мільёны «лістоў», якія даунейшыя насы людзі звалі дакументы, з іх мы можам добра даведацца гісторыю свайго наро-ду.

Але нягоднае палажэнне настало, калі, у канцы 18-га стагодзьдзя, Маскоўцы зьнішчылі гаспадарства беларускага, а Беларусь паняволі, прылучыўшы да свайго Маскоўскага гаспадарства. Тады ўжо ў нас было ўрадаў беларускіх ізь іх дакументамі, а дакументы ўрадаў маскоўскіх або не датыкаліся спраўаў беларускіх, або непраўдзіва адбівалі беларускія жыцьцё. Праўда, Расейцы друкавалі некаторыя ранейшыя дакументы беларускія, але ставіліся да іх тэндэнцыйна, друкавалі звычайна тყыя альбо тэх, што ўважалі за карыснае сабе, а іншыя прапушчалі. Таксама новыя дакументы прыватныя маглі быць толькі вельмі аблежаваныя, бо была цэнзура ды ўсё беларускія перасъедавалі, дык пісці ўсю праўду і пераховаваць праўдзівіну напісанас было несбыточна. Падобна было ў Беларусі заходніх у часе польскай акупацыі яе памеж дзівью съветнікіў войнай.

Расейскі бальшавізм прынёс яшчэ большае, праста надзвычайнае, аблежаванье гісторычнае праўды й надзвычайнае хвальшаванье гісторыі, асаблі-
важ гісторыі Беларусі.

Дзеля менаванага багатая гісторыя апошніх сараку год нафта бедна беларускім пісомым дакументамі, дык што рабілі самі Беларусы легальная, яшчэ болей-меней ведама, гэта адбілася ў друку беларускім. Але заборонена аку-
пантамі дзеяльнасці беларускай й да-
чыненічнай чужікі ў Беларусі ўжо-
меней ведамыя, бо гэтаму перашкаджа-
ла чужая ўлада. Мукі, гальгота Белару-
сі ў часе другое съветнае вайны надта

Памажэма пазнаваць найноўшую гісторыю свайго народу

мала мае пісомых съветчаніні ў бела-
што з гэтага гледзішча быўшы польскія
рускіх. Калі так застанецца, дык нашыя
адміністратары й вайсковікі пэўныя, ды
«Smierć każdego Białorusina szery teren Pol-
skim». Выглядзе, што гэта было забіта
гады гісторыі Беларусі з чужкіх нам на змогуць рабіць супраці нямецкае ак-
варожых і тэндэнцыйных жаролаў, дык-
жэ із жаролаў тых людзёў, каторыя
стварылі ў нас гальготу.

У часе другое съветнае вайны мучылі¹
Беларусь Немцы, Паліакі і Расейцы.

Немцы. Заданьнем нямецкіх нацыстых
было стварыць прастору дзеля нямецкага
калянізаціі па вайне. Дзеля таго яны
над прыкладам змагання з партызана-
мі, урадова й яўна выпальвалі белару-
скія сёлы разам із жывімі людзьмі. Не
памагалі супраці гэтага ніякія пратэ-
сты, дыў небяспечнае было пратэсту-
ваць. Калі бурмістрам Менску быў праф.
Вячаслав Іваноўскі, ён на звездзе ў
Менску нямецкіх і паднімецкіх адміні-
стратаў акупаванай Немцамі Беларусі
прынародна (публічна) выступіў супро-
ці гэтага, дарма што прысунуты там
прадстаўнікі С. Д. (нямецкай палітыч-
най паліцыі) пратэстувалі стукачоны ў
стоку кулакамі.

Паліакі. Накштыр формы мела тое, што
вырабілі ў нас Паліакі, дакладней —
польскія шавіністы. Яшчэ перад вай-
ною, калі гітлерызм ужо досьцік праўяў-
шы свае імкнені фізычнага вынішчэння
народу, гэтыя імкнені пераймалі
польскія шавіністы, ставялі Паліакаў
на месцу Немцаў. Паліакі мелі нішчыць
народы, каторыя на ўсход ад іх, зи. і
Беларусаў, альбо, прадаўзіве, галоўна
Беларусаў. Гэтыя імкнені адбіліся ў
тагачасным польскім друку. У часе вай-
ны 1939 г., бальшыня польскага арміі ад-
ступала ад Немцаў на ўсход, галоўна
да Заходняе Беларусі, на паўночна-ўсход-
нім кірунку, дзе можна было перайсці
да нэўтральнай Літвы. Часыць гэтага
армії перайшла да Літвы і там была
інтэрнавана, часыць была вывезена баль-
шавікі да СССР, але вялікая часыць
засталася на заходнія-беларускіх землях,
асеўшы на польскіх дварах, як акано-
мы, цівіны, парабі. Яны там і пера-
трывалі да нямецкай-савецкай вайны, што
началася ў чэрвені 1941 г.

У часе наступу нямецкага арміі бела-
ruskія жыхарства было неарганізавана,
но, бо Паліакі, яшчэ да вайны, зьніш-
чылі ўсе арганізацыі беларускія, ды бы-
ло яно нэўтральнае й супакойнае, нат-
болей, бяздзейнае ў дачыненіі да Немцаў.
Яно ня мела за што вітаць Немцаў,
а, з другога боку, Беларусы заходніе
Беларусі ўважалі, што ня маюць чаго
баяцца Немцаў, бо, да пачатку нямецка-
польскіх вайны ў 1939 г., Паліакі іх
крыдзілі, а з каstryчніка гэтага году
да вайны Нямецчыны з СССР — баль-
шавікі, — вось жа крыдзілі стараны,
важоўчы з Немцаі.

Ня тое Паліакі з гэных засталых із ад-
ступаючага ад Немцаў на ўсход поль-
скага войска. Яны мелі вырабленыя
свае тэкстыкі ў дачыненіі да Немцаў.
Яны віталі надвіходзічнае нямецкага вой-
ска з краскамі ў руках. Нямецкая вай-
сковая ўлада, маючы наўвеце забясь-
печаныне ад бальшавікоў і ўважаючы, у павеце Ашмянскім і Валожынскім

Лёзунгам польскіх партызанаў было:
«Smierć każdego Białorusina szery teren Pol-
skim». Выглядзе, што гэта было забіта

гады гісторыі Беларусі.

Нямецкі акупацыйны дзеянікі праз
гэта ведалі, але не реагавалі. Прычына
гэта гэрэзганаваныя былая на толькі ў
тому, што ў тэкты нямецкага акупа-
цыйнае ўлады было перасъедаваць

мясцо, асноўнае жыхарства акупа-

ванага краю й не чапаць, ато й прыяд-
нішнанічныя групамі сядро яго,
прычына была яшчэ ў большым: маючы
гэты факт забіцца, запісайшы (паколь-
кі памятуе) хто, дзе, калі, кім і пры
якіх акалічнасцях быў забіты. Пісань-
траба толькі прайду.

Наші падаць свой адрас. Без паданія

праўдзівага імені й прозвішча запіса-

нае я можа быць дакументам. Адрыс

таго, хто запісаў, патрэбны на прыпадак,

што кіраўніцтва нашае арганізацыі буд-

зе патрабаваць аўтара дадаць што-
ко.

Ня трэба думаць, што гэных Паліакаў,

каторыя так бязбога выбівали мірную й

безбаронную люднасць беларускую, ня-
ма цяпер. Яны ёсьцека. Вось прыклад.

Адзін із нашых знаёмых апынуўся ў

Канадзе на вясельле разам з Паліакамі

— павансенымі эмігрантамі. Там адзін із

Паліакаў зьбіраў ахвяры на якуюс

польскую эміграцію. Из словамі «Нех жы-
е Польска» падышио ён і да Беларуса.

Гэты адказаў: «Ніхай жывець!» Да ля-
хада: «Ніхай жывець незалеж-
ная Беларусь!» За гэта яго тут жа зьблі

Паліакі, ажно іншыя замелага мусілі

потым выносіць. Калі гэны вясельнікі

Паліакі ня былі з тых, што забівалі Бе-
ларусаў, дык яны былі патэнціяльнымі

такімі ўбіцамі.

Расейскі камуністы. Добра ведама,

што расейскі камуністы ішчылі Бела-

rusaу. З усіх, ішчычных нас, яны най-

богаты зніццемі. Але адно невылікай

часыць фактаў іхнага беларусаўбуйства

запісана для гісторыі.

Белыя Ресейцы. У часе другое съвет-

нае вайны навыпераці з расейскімі

бальшавікамі ў фізычным ішчынню

Беларусаў ішлі белыя Расейцы — ра-

сейскія, служачыя ў Немцаў вайско-
вымі аздэзелі. Праз гэта тое-сёе запісана

й надрукавана, але далёка ня ёсць.

Нястача, адылі, дакументаў з усіх тут

засцемленія галоўты народу беларуска-

га можа быць аддалена. Мноства съвет-

акупацый апошніх сараку год яшчэ жы-

весь. Яны й маюць даць нестаючыя

съветчаніні. Важна запісайшы розныя

ўчынкі, з каторых відаць дачынені

акупантата — Расейцаў, Паліакаў, Немцаў

— да беларускага народу, асабліва ж

важна запісайшы ахвяры ў людзёў —

съмерці Беларусаў, прычыненая беспа-
спадніне альбо паспэдні акупантамі.

Былі забіты акупантамі дзейнія ю леп-

шыя з Беларусаў. Наші съвіты ава-

жыцьці ў Беларусаў.

ХРОНІКА БЕЛАРУСКАГА ЖЫНІЯ

НА ЧУЖЫНЕ — ГЭТА ПАКАЗЫНК

НАШАЕ ГРАМАДЗКАЕ ЖЫЦЬЦЯ

ЗДОЛЫСЦЫ І ДАКУМЕНТАВАНЬ

НЕ НАШАЕ ПРАЦЫ. ТАМУ НЕ ПА-

ВІННА БЫЦЬ АНІВОДНАЕ ГРАМАДЗ-

КАЕ ПАДЗЕI, ЯКАЯ-Б НЯ БЫЛА АЛ-

ЦЕМЛЕНІА У БЕЛАРУСКАЙ ПРЭСЕ.

ПІШЧЕ У «БАЦЬКАЎШЧЫНУ»!

зак захаваць памяць пра іх у гісторыі
народу беларускага.

Запісаныя съветчаніні найпатрабней-
шыя Беларусам, як дакументы да г

Міжнародны Кангрэс Гісторыкаў

(Працяг з папярэдняга нумару)

У гэтых ідэялічных сутычках між даўно ўжо адкінутая савецкімі гісторыкамі.

Вось тут і вольная акадэмічная трывбна, і свабодная гісторычная навука, і проблемы гісторыі, вырашаныя якіх дазволена толькі савецкім гісторыкам.

Гісторычны факты — гэта «брудная ма-

на!»

Былі і іншыя выпадкі, калі савецкі блёк намагаўся перарваць выступлені,

вызываючы пры гэтым чыста савецкія

мэтады агітациі й брутальнасці.

Хота СССР лічыцца «сіноганцыянальной дзяржавай рэйнапраўных на- друкаванае працы. Гэта выклікала агульны съемах Захаду, аднак прамоўца, праўдзівіць дыктар, зусім не збліжыўся, просячы старшыню сесіі даш яму яшча пару хвілін закончыць на- ступных некалькі абзацаў съкіраваных супраць немецкага «мілітарызму» й «рэ- ванжызму». Гэта далекавідная партыйна-палітычная падрыхтоўка й была пры- чынай, што савецкі блёк часта гаварыў не да тэмы. Аднак ён павёз уражанье «пес- рамогі над гісторыкамі вольнай съвету.

З некаторага гледзішча яно так і было,

бо савецкі блёк правёў усё, што жадаў

(хай сабе й аднабакова жаданье), тым

часам, калі Захад унікаў, праўдзівай ад-

кідаў, тых дакладаў і судакладаў, якія

маглі-б трапіць у балючое савецкае мес- ца, а таксама ўнікаў спорна-палітычных

выступаў.

З другога боку, савецкія гісторыкі бы- ли ўвасабленымі таго наступаочага мар- кізму-ленінізму ў падсавецкім блёку, прыфронтовай палітычнай загародай, якая «натхніла» сваіх радавых змага- роў. Ня дзіва таму, што гісторыкі савец- кіх сатэлітаў часта азіраліся на бакі, лісьліва цікалі за кожным рухам са- вецкіх гісторыкаў, у аваізковым парад- ку прысутнічалі на іхных дакладах і судакладах, віталі бурнымі авацымі іхны выступ. Вінікты былі два прадстаўнікі з Манголіі, скрытыя, назі- ральныя, адлюденныя, але ў зьяўляліся там, дзе не паказваліся савецкіх гісто- рыкі, ды асабіла гісторыкі з Югасла- вії. Апошнія стаялі ў даволі выразнай апазыцыі да савецкіх гісторыкаў. Калі савецкія гісторыкі прыпадніслі свою «маркістуюскую» гісторыяграфію, як нешта наўку заканчынае ў раз назаў- сёды дадзене, югаслаўскія гісторыкі на- адварот бачылі гісторычную наўку ў працэсе свайго разъвіцця й закліка- лі Усход і Захад да супольнай разъві- званыя праблемаў і пытаній гісторы- кі. Калі савецкія гісторыкі наўку супрацоўніцтва з Захадам уяўлялі толькі на базе свайго закасыніця маркіз- му-ленінізму, г. зи. пры ўмове поўнай капітуляцыі тай званай «буржуазнай» гісторычнай наўку, дык югаслаўскія гі- сторыкі гэтае супрацоўніцтва бачылі ў свабодным абмене думак, наўковых доследах (праф. Белградскага ўнівер- ситету В. Новак). Калі савецкія гісторы- кі прадстаўлялі сваю «маркістуюскую» гісторычную наўку, як першую запраў- ды наўковую гісторыяграфію, дык, югаслаўскія гісторыкі браle ў чужаслоў- ды з іроніяй адзначац, што родана- чальнікам савецкія гісторычные наўку быў ня Маркс, а Сталін (праф. Сараёў- скага ўніверсітету Б. Джурдж'еў).

Хоць савецкія гісторыкі становілі са- бой выбраную ѹ давераную эліту, аднак яны й тут не абышліся без партыйных прадаваднікоў і «княнек». Такім партый- нымі прадаваднікамі можна ўважаць ака- дэміка Мінца й асабіла канцыдата гі- сторычных наўку К. Кузнецаву, загаду- якіх («пошли, товарыши!») падпрадка- валіся іншыя, «Нінікамі» былі звычай- ныя савецкія «делахранніці», якія назі- ралі за ўсімі, каб гэтыя лішне дзесяць не бядзяліся («куда пошел?!»).

Не абышлося, ведама, бяз спробаў з савецкага боку накінцу Кангрэсу свае- вто. Гэта, у часе дыскусіі над судак- ладам Ч. Блоха «Розныя кірункі ў асародзіўдзі немецкі сацыял-демакраты й іх пагляды на вайну», заніж слова доктар Каткоў з Оксфордзкага каледжу С. Антона. Ён зазначаў, што пры раз- глядзе дзеянасці сацыялістіў у часе першаса сусветнае вайны трэба ўзважа- вада, як агульныя пльны й супрацоўні- тва, так і разбежнасці й г. д. Далей ён адцімі, што наўку ўзважаючыя да фактав, як Ленін, каб прысьці да ўлады ў Р- сеi, здолеў здрадзіць агульныя сацыялі- стычны фронт, пайшоўшы на супрацоў- ніцтва з кайзарскімі штабамі, ад якога атрымоўваў матар'яльную падтрымку для зразліванін рэвалюцыйных зака- лотаў у Р-сеi. Аднак на гэтым Каткоў быў перарваны на дамаганыя савецкага блёку. Папрасіц слова акадэмік Мінц, які із злосцій выказаўся: «Тэра- па- класіці калец ужываныю гэтае высо- кае акадэмічнае трыбуны для распа- юджаньня гэтае бруднае маны, якай

годзьдзя, аднак трэба заўважыць, што акадэмік Ціхаміраў яшчэ не найшоў ко-

пмі «першапачатковага летапісу», пра- які ён гаворыць ды які штучна вырывае з «Повесці временных лет» і других пазнейшых хронік. Няслушна ягонае

дзяяўнаванчанне ноўгарадзкіх летапі- саў, што ў антаганізме да Кіеву «вы-

думалі легенду пра прызыў варагаў».

Праўда, у тых даўнія часы было мод- ным запазычыць княжыя роды «зза мора», але, напоўна, выпрацоўваючы па-

дробную легенду, ноўгарадцы звязыну-

ліся-б у першу чаргу да Бізантый ці да Рыму, але толькі не да скандынаў, а ў рэшце падобная ноўгарадзкая «вы-

думка» была-б перанятая Кіевам.

Дзіўным зъўляецца й тое, што, гаво- раЛы пра гісторыю Украіны, акадэмік

Ціхаміраў ні слова не ўспамінае пра

апошнюю, паказаючы гэта ўсё быццамы

расумка на пынілі, якія на пынілі

было пастаўленае Ціхаміраў у ўк-

раінскім гісторыкам Чубатым, і што

два судаклады на тэму арміна-грузін-

ской нацыянальной даўніцы. Гэта су-

даклады Б. Аракельяна «Матар'яльная

культура Арміні ў артычных часах»

і Г. Мелікшвілі «Прынцыпіяў прабле-

мы гісторыі Нэры-Урарту ў съвіете но-

вых пошукаў». Да іх можна аднесць

таксама даклад В. Блавацкага «Працэс

гісторычных разъвіццяў й роля артыч-

ных гаспадарстваў, распаложаных на

пойнч Чорнага мора» й судаклад

В. Хвастова «Замежная палітыка Немеччины ў 80-х гадах XIX стагодзьдзя», які

таксама закранае гісторыю Расеi. Другі

даклады й судаклады савецкіх гі-

сторыкаў быті наступніы: М. Ціхамі-

раў — «Першака сусветнай гісторыі

і з размеркаваніем яго на

даклады Поршнева й Жукава, якія

найбольш нас цікаўляць як і нацыяналь-

ай гедзішчы, так наагул з гледзішча

савецкага пагляду на гісторыю.

Судаклад акадэміка Ціхамірава «Па-

чатак рускай гісторыяграфіі» звязаны,

ведама, з савецкай актуальнай «мадэр-

нізациі» гісторыи Расеi, з папулярыза-

ці гэтае супрацоўніцтва бачылі ў

свабодным абмене думак, наўковых

доследах (праф. Белградскага ўнівер-

ситету В. Новак). Калі савецкія гісторы-

кі прадстаўлялі сваю «маркістуюскую»

гісторыяграфію, як першую запраў-

ды наўковую гісторыяграфію, дык, югаслаў-

скія гісторыкі бачылі ў чужаслоў- ды з іроніяй адзначац, што родана-

чальнікам савецкія гісторычные наўку быў ня Маркс, а Сталін (праф. Сараёў-

скага ўніверсітету Б. Джурдж'еў).

Мы тут пастаўляемі разглядаць суда-

клады Ціхамірава, Рыбакова й Шатага-

на, і даклады Поршнева й Жукава, якія

найбольш нас цікаўляць як і нацыяналь-

ай гедзішчы, так наагул з гледзішча

савецкага пагляду на гісторыю.

Кіевскія гісторыкі звязаны з папуляри-

зацівай агульнымі падтрымкі

чалавекамі, дык югаслаўскія гісторы-

кі звязаны з папулярызаціяй агульных

чалавекамі, дык югаслаўскія гісторы-

кі звязаны з папулярызаціяй агульных

чалавекамі, дык югаслаўскія гісторы-

кі звязаны з папулярызаціяй агульных

чалавекамі, дык югаслаўскія гісторы-

кі звязаны з папулярызаціяй агульных

чалавекамі, дык югаслаўскія гісторы-

кі звязаны з папулярызаціяй агульных

чалавекамі, дык югаслаўскія гісторы-

кі звязаны з папулярызаціяй агульных

чалавекамі, дык югаслаўскія гісторы-

кі звязаны з папулярызаціяй агульных

чалавекамі, дык югаслаўскія гісторы-

кі звязаны з папулярызаціяй агульных

чалавекамі, дык югаслаўскія гісторы-

кі звязаны з папулярызаціяй агульных

чалавекамі, дык югаслаўскія гісторы-

кі звязаны з

